

Beantwoording van de 7 vragen uit het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK)

1. Wat is de aanleiding?

In de brief van het kabinet aan de Tweede Kamer van 29 november 2021 (Kamerstukken II 2021/22, 28844, nr. 231) heeft het kabinet wetgeving aangekondigd voor het integriteitsbeleid voor gewezen bewindspersonen op de volgende terreinen:

- a. **Verbreiding lobbyverbod:** Het al bestaande lobbyverbod ten aanzien van gewezen bewindspersonen op het beleidsterrein van het eigen voormalige ministerie wordt uitgebreid met aanpalende beleidsterreinen waarmee de gewezen bewindspersoon tijdens het ambt meer dan incidenteel actieve bemoeienis heeft gehad.
- b. **Introductie draaideurverbod:** Het draaideurverbod houdt in dat gewezen bewindspersonen twee jaar lang niet bij hun voormalige ministerie in dienst mogen treden na afloop van hun ambtstermijn. Ook mogen zij geen betaalde, commerciële opdrachten bij hun voormalige ministerie aanvaarden.
- c. **Een afkoelperiode met verplicht advies:** Gewezen bewindspersonen moeten voorafgaand aan het aanvaarden van bepaalde vervolgfuncties voor een periode van twee jaar advies vragen over de aanvaardbaarheid aan een onafhankelijk adviescollege.

De voorgestelde maatregelen veronderstellen op de volgende terreinen een wettelijke regeling:

- De adviestaak zal worden opgedragen aan het bestaande Adviescollege rechtspositie politieke ambtsdragers. Dat adviescollege is bij formele wet opgericht en formele wetgeving is daarom noodzakelijk om die wet te wijzigen.
- Gewezen bewindspersonen hebben in het maatschappelijk verkeer in beginsel dezelfde rechten, plichten en vrijheden als ieder ander, waaronder ook de vrijheid om zelf een werkkring te kiezen en contracten hiervoor aan te gaan. De contractsvrijheid kan alleen bij of krachtens de wet worden ingeperkt (artikel 19, derde lid, van de Grondwet). Een dergelijke wettelijke maatregel dient noodzakelijk en proportioneel te zijn. Een inperking van de grondwettelijke vrije keuze van arbeid (draaideurverbod en de mogelijkheid dat een negatief advies van het adviescollege een vervolgfunctie blokkeert) vereist dus een grondslag in een formele wet. Ook zijn er internationale verdragen die Nederland heeft geratificeerd die uitgaan van een vrije keuze van arbeid. Dat veronderstelt ook een nadere regeling op wetsniveau.
- Voorstel is om het reeds geldende verbrede lobbyverbod ook in de wet op te nemen, zodat alle maatregelen ten aanzien van het loopbaanvervolg voor oud-bewindspersonen op één plek vindbaar zijn. Uitvoering en handhaving van het lobbyverbod is nu neergelegd bij rijksambtenaren. Zij mogen nu geen contact hebben met een gewezen bewindspersoon op eigen of aanpalende beleidsterreinen. Het lijkt passend om spiegelbeeldig ook wettelijk de handelingsvrijheid voor gewezen bewindspersonen in te perken om in contact te treden met rijksambtenaren op het beleidsterrein van het eigen voormalige ministerie en op aanpalende beleidsterreinen waarmee de gewezen bewindspersoon tijdens het ambt meer dan incidenteel actieve bemoeienis heeft gehad.
- Bewindspersonen worden geacht na afloop van hun ambtsvervulling de stap te zetten naar een andere functie in de politiek of de samenleving. Dit komt tot uitdrukking in een sollicitatieplicht en de verplichting tot aanvaarden van passende arbeid in de Algemene pensioen- en uitkeringswet politieke ambtsdragers (Appa). De voorgestelde maatregelen (draaideurverbod en verplicht advies bij een

vervolgfunctie) kunnen van invloed zijn op deze verplichtingen. Dit vergt een aanpassing van deze bepalingen in de Appa.

2. Wie zijn betrokkenen?

Een wetsvoorstel zoals hierboven geschetst heeft met name gevolgen voor gewezen bewindspersonen, (lobby)organisaties in de publieke en een deel van de semipublieke sector waar gewezen bewindspersonen in dienst treden, het departement waar een gewezen bewindspersoon werkzaam was en de rijksoverheid die als werkgever of als opdrachtgever kan optreden. Ook heeft het wetsvoorstel gevolgen voor de re-integratiebureaus en de uitvoeringsinstelling in het kader van de Appa.

3. Wat is het probleem waarvoor het wetsvoorstel een oplossing moet bieden?

- Volgens de Group of States against Corruption (GRECO) van de Raad van Europa zijn er door Nederland tot nu toe niet voldoende maatregelen getroffen voor gewezen bewindspersonen om belangenverstrengeling bij het aanvaarden van een vervolgfunctie tegen te gaan. Gewezen wordt op het gebrek aan algemene regels, advies, toezicht en handhaving na aftreden of ontslag van bewindspersonen.
- De Tweede Kamer heeft de motie Dassen aanvaard die het kabinet oproept om een afkoelperiode van twee jaar in te voeren en een onafhankelijke toetsingscommissie in te stellen (Kamerstukken II 2020/11, 35896, nr. 11).
- In de initiatiefnota van de leden van de Tweede Kamer Dassen en Omtzigt (Kamerstukken II 2021/22, 36101, nr. 2) worden wettelijke maatregelen voorgesteld om de integriteit bij bewindspersonen en de ambtelijke top te bevorderen.

4. Wat is het doel van het wetsvoorstel?

Doel van het wetsvoorstel is het bevorderen van duidelijkheid over het mogelijke loopbaanvervolg van gewezen bewindspersonen. Er is behoefte aan meer houvast door duidelijker gedragsregels zodat de gewezen bewindspersoon zijn eigen verantwoordelijkheid beter kan nemen bij het vervolgen van zijn maatschappelijke carrière. Voorkomen moet worden dat gewezen bewindspersonen vanwege de positie die zij hebben bekleed in hun oude functie, in een nieuwe werkkring ongewenst voordeel kunnen behalen of ongewenste invloed op beleid kunnen hebben, ofwel in hun oude functie hebben 'voorgesorteerd' op een nieuwe werkkring.

Er is sprake van een grijs gebied waar vervolgfuncties wellicht mogelijk zijn als daaraan nadere voorwaarden kunnen worden gesteld. Die voorwaarden ontbreken tot nu toe in het integriteitsbeleid voor gewezen bewindspersonen.

Om de gewenste duidelijkheid te bieden aan de samenleving, maar ook aan gewezen bewindspersonen, acht het kabinet nu de tijd rijp om de bestaande regels uit te breiden.

5. Wat rechtvaardigt de overheidsinterventie?

Burger en samenleving stellen hoge eisen aan de integriteit van bewindspersonen, niet alleen tijdens de uitoefening van het ambt maar ook na afloop bij het aanvaarden van een eventuele volgende functie. Om het doel van dit wetsvoorstel, genoemd onder 4, te bereiken, is een wetsvoorstel nodig en dus overheidsinterventie.

6. Welke instrumenten zijn gekozen en waarom?

Vanwege de in onderdeel 1 genoemde redenen is regelgeving op het niveau van een formele wet noodzakelijk.

7. Wat zijn de gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

Er zijn geen gevolgen voor burgers en milieu.

Een lobbyverbod en een verplicht advies over de toelaatbaarheid van vervolgfuncties kan gevolgen hebben voor de aantrekkelijkheid van gewezen bewindspersonen voor bedrijven en semipublieke organisaties. Het draaideurverbod heeft gevolgen voor de rijksoverheid. Het is gedurende een periode van twee jaar na het aftreden niet mogelijk dat een departement een gewezen bewindspersoon in dienst neemt of voor een departement een betaalde opdracht verricht.

De uitvoeringsorganisatie van de Appa en re-integratiebureaus moeten rekening houden met adviezen over de aanvaardbaarheid van vervolgfuncties van gewezen bewindspersonen.